

ZAVIČAJ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 53
Godina XXVII
Maj, 2022.
[str. 283-298]

© Monos 2022

Moje sjećanje na Mehmeda Ahmedbegovića

Senad Ahmetagić

Kao neposredni učesnik i sudionik događaja i jedan od najboljih drugova rahm. Mehmeda Ahmedbegovića, komandira Manevarskog voda Patriotske lige u Gračanici, autor je u ovom prilogu ispričao jednu toplu priču, sa puno detalja, malo poznatih do sada. Posebno se osvrnuo na prve dane okupljanja i ustrojavanje te jedinice, te njenog odlaska u Zvornik sa zadatkom da pomogne odbranu posljednjih bošnjačkih uporišta na Kula gradu, početkom aprila 1992. godine. Poginuo je 25. maja 1992. godine, predvodeći svoje saborce u pokušaju da zauzmu dobro utvrđene srpske položaje na Zečevom gaju, na domak Lendića, odakle je svakodnevno ugrožavana Gračanica kao i sela Malešići i Stjepan Polje, koj su tim dejstvima bila odsječena od Gračanice. Ovo kazivanje predstavlja značajan prilog rasvjetljavanju tih za Gračanicu prelomnih događaja u ratu za Bosnu i Hercegovinu 1992. – 1995. godina.

Ključne riječi: Gračanica, Mehmed Ahmedbegović, odbrana, Patriotska liga, Zečev gaj.

Mehmed Ahmedbegović Meša (1964.–1992.), jedan od osnivača Patriotske lige u Gračanici i pokretača otpora na ovim prostorima, komandir Manevarskog voda Teritorijalne odbrane Republike Bosne i Hercegovine, posthumno odlikovan “Zlatnim ljiljanom”. Ponešto je o njemu i zapisano, ali svjedoci smo da zaborav sve više nadjačava sjećanje, a o ljudima najzaslužnijim za naš opstanak i slobodu ne govorimo ni izbliza onoliko koliko zaslužuju.

S rahmetli Mešom Ahmedbegovićem sam odrastao, s njim se družio, bili smo bliski prijatelji. Svjedok sam vremena kada Meša postaje jedan od organizatora i pionira našeg otpora i odbrane. Pratio sam ga sve do tragičnog 25. maja, kada je položio život za Bosnu i Hercegovinu.

Danas, kada obilježavamo tridesetu godišnjicu od početka agresije na našu zemlju, bilježim i ova svoja sjećanja, iskustva i doživljaje, u nadi da ću dodatno osvijetliti Mehmedov život i njegov lik, te prikazati ga kao čovjeka kakav je bio, a bio je čo-

vjek prije svega, insan, najplemenitija osoba koju sam upoznao.

S Mehmedom Ahmedbegovićem Mešom znao sam se još od osnovne škole i mekteba. Bili smo ista generacija, iako smo išli u različita odjeljenja. Zbližili smo se i pravo prijatelji u srednjoj školi. Zajedno smo pohađali stolarski zanat, tri godine. Još od te naše rane mladosti imali smo puno toga zajedničkog. Navijali smo i za dva ista, splitska kluba – “Hajduk” i “Jugoplastiku”. Družili smo se intenzivno, bili smo veoma bliski. Meša je, kasnije, među našim zajedničkim drugovima, govorio da sam mu ja poput brata – tako su mi neki od njih prenijeli. Bio je iz imućne, ugledne, vjerničke porodice. Kroz srednju školu, sjećam se, nama, svojim drugovima slabijeg imovnog stanja, nije dao da idemo u školsku kuhinju, jer tu koriste i svinjetinu, već nas je sa sobom vodio na trgovinu, kupovao doručak i za sebe i za nas. Matursku ekskurziju nismo planirali jer nismo je mogli sebi priuštiti, ali Meša dođe jedan dan, kaže nam da je čuo da postoji mogućnost da se zaradi za ekskurziju, neki fizički poslovi za omladinu (kopanje kanala i sl.), pa da idemo i radimo. I radimo nas trojica drugova, zaradimo nešto, da bi Meša sav svoj zarađeni iznos dao nama, jer naše zarade nisu bile dovoljne da pokriju troškove ekskurzije (njemu je ekskurziju uplatio otac).

Eto, takav je bio...

Po završetku trogodišnje škole u Gračanicima, Mehmed Ahmedbegović i naš zajednički prijatelj i drug, Muhamed Okić Muha, upišu još godinu dana srednje drvotehničke škole u Živinicama. S njima sam i ja krenuo, ali me otac i mati nisu mogli dalje školovati, pa sam odustao – mada mi je Meša nudio da me pomogne, samo da idem s njima. Često su me vodili sa sobom, i to varkom – kažu, hajde isprati nas na autobus, pa Meša kupi tri karte do Tuzle. U međuvremenu, dobijem poziv za odsluženje vojnog roka, rasporede me u Karlovac. I Meša završi školu, pozovu i

Mehmed Ahmedbegović

njega u Armiju. Zadesio sam se na redovnom odsustvu kad mu je bio ispraćaj u vojsku, a bio sam mu i na polaganju zakletve – zakletvu je polagao u Karlovcu, u istoj kasarni kao i ja. Inače je vojni rok služio u Jastrebarskom, a zatim je dobio prekomandu u Obrenovac. Služio je u inženjeriji. Sjećam se, s našim drugom Muhamedom Nurićem Mušetom išao sam mu u posjetu. Nismo ga zatekli, bio je negdje na terenu. Cijeli dan smo čekali, a kad se vratio i saznao da ima posjetu, nije otišao ni na večeru, odmah je došao da nas vidi...

Po odsluženju Armije, Meša je započeo privatno raditi, dok sam ja radio u pilani u Bosanskom Petrovom Selu. Nisam bio baš oduševljen poslom niti uslovima rada, ali radilo se. Jednog dana mati me obavijesti da me zvaao Meša i da je poručio da mu se javim. Kako se nije javljao na telefon, odem kod njega kući. Zateknem ga sa njegovim, tada malim bratićem Harunom. Kaže mi – hajde napusti pilanu, radi kod mene. Odmah sam odgovorio potvrdno. On je u prvi mah pomislio da se šalim, kaže mi – pitam te ozbiljno, a ja mu odvratim da ozbiljno i mislim.

Sutradan, njegovim autom odemo u Petrovo Selo po moju radnu knjižicu. Moji šefovi, Jasim Huskić i Hasan Berberović, bili su iznenađeni što napuštam posao, ali kada su čuli kod koga ću raditi, kazali su – nisi pogriješio, bit će ti sigurno bolje. Nisu poznavali Mešu, ali su znali za njegovu porodicu kao čestitu i poštenu.

Radili smo tada samo nas dvojica. Kod Meše sam imao dnevnicu veću od majstorske. A kako je radio – ako izrežemo 1,2 kubika drvene građe, on zaokružuje na kubik; ako je cijena 1.200.000 dinara, on zaokružuje na milion... Uvijek tako da bude mušteriji u korist. Radili smo od ranog jutra pa do akšama, nekad i do jacije. Ali bilo je dana – odlučimo da ne radimo, pa igramo šaha ili sjednemo u auto, provozamo se negdje. Meša je tada živio sam, dobro je zarađivao. Nekako u to vrijeme kupio je i dobrog mercedesa – “Kupio ja nama da se vozamo”, tako je govorio.

Kod Meše sam radio nešto više od godinu dana, a onda odlučim da se osamostalim. Namjeravao sam kupiti kamion, raditi kao samostalni autoprevoznik. Meša mi je nudio da ostanem kod njega, da radim kao poslovođa (došlo je u međuvremenu još radnika), govorio mi kako će on kupiti kamion pa da kod njega vozim... Ali eto, krenuo sam i ja u privatnike, a Meša mi je posudio novac i pomogao da kupim kamion.

Mehmedu sam zahvalan i za svoj povratak vjeri. Kažem povratak, jer sam kao dijete išao u mekteb, isticao sam se među polaznicima... U vrijeme kad sam radio kod Meše, kao i kod apsolutne većine naše generacije, vjera mi nije bila toliko bliska, ali njegov lični primjer je i na mene uticao. S Mešom sam otišao i na svoju prvu džumu. Jednog petka, bilo je to 1986. godine, on mi reče – idemo u Sarajevo na ćevape. Krenemo njegovim autom, od Doboja sam ja vozio. Na njegov nagovor, odem s njim u Begovu džamiju. Iznenadio sam se kada sam vidio veliki broj mladih ljudi na džumi, a neki od njih su bili upad-

ljivi, s dugim kosama, mindušama, jaknama izderanim i ispisanim – tipični sarajevski rokeri. Ali, dolazili su i oni na džumu. To me je prijatno iznenadilo, jer kod nas u Gračanici, među našom generacijom smatralo se da je “demode” ići u džamiju. Meša mi tada reče: “Eto, kad oni mogu, šta tebi fali.” Od tada sam išao u džamiju i kod nas u Gračanici, nekada s Mešom, a nekad i sam.

S Mešom sam prvi put išao i u Istanbul, mislim da je to bila 1986. godina. Kod nas je tada najviše svijeta još uvijek odlazilo u Trst, koji je bio popularna destinacija za te, danas bi se to reklo šoping-ture. Tada sam se još uvijek “kućio”, sa suprugom, čekali smo dijete, tako da nisam ni bio baš u nekoj prilici za putovanja. Ali Meša je rekao – ništa ne brini. Obišli smo tada Aja Sofiju, došli i pred Plavu džamiju...

U međuvremenu, i Meša se i oženio. Učinio je to skromno, neupadljivo. Jedne večeri dođe kod mene, zatraži da mu izvadim kasetofon iz auta (znao je da imam dobar kasetofon). Kažem mu, kuda ideš ovako kasno, on mi odvrati – ništa ne pitaj, požuri. Ma, nije problem, evo odmah ću, ali kud toliko žuriš... Kaže mi, idem na bračno, ja se oženio. Mislio sam da se šali sa mnom, ali vidim – on ozbiljan. Pa kako tako? Nisi me zvao, a on veli: nisam nikoga zvao, tako odlučio. I otputovao je te večeri sa suprugom Atifom na bračno putovanje, na Zlatibor. Par godina kasnije rodila im se i prva kćerka, Alma.

Nekako tih godina, naslućivale su se kod nas neke promjene u društvu. Još u vrijeme afere “Agrokomerc”, ja sam uviđao da se nešto sprema i da stvari ne idu nimalo na dobro. Govorio sam to s Mešom i u krugu naših najbližih prijatelja. Mi smo već tada bili jedna, ovako, grupa ljudi, koji su dijelili zajedničke poglede na društvo, okruženje, život, sastajali smo se i o tome u povjerenju pričali. Bio je tu Meša, bio Ahmed Spahić, Jakub Šabić, još nekoliko ljudi. Meša i Ahmed su u to vrijeme pripadali i derviškim krugovima, posjećivali

su zikrove i predavanja šejha Mehmed efendije Hafizovića. Mislim da je i Jakub ponekad išao s njima, ali ja nisam. U to vrijeme pokrenute su i aktivnosti na izgradnji nove Šarene džamije. Meša je od sebe uplatio veliki novčani prilog (nekoliko hiljada njemačkih maraka) i na druge načine pomogao gradnju, njegov otac i porodica takođe, a i svi mi smo se na neki način uključili u te aktivnosti.

Utom dolazi 1990. godina, u Sarajevu se formira Stranka demokratske akcije. Mešin brat Zikrija je bio među nekoliko Gračanlija koji su bili na osnivačkoj skupštini SDA u Sarajevu i od njega sam prvi put čuo nešto više o Aliji Izetbegoviću, Hasanu Čengiću i drugima, "našim ljudima koji su robijali". Meša se, naravno, odmah priključio novoj stranci, a nagovorio je i mene, iako lično nisam bio toliko zainteresovan za politiku.

Sjećam se iz tog vremena onih velikih skupova. Bili smo u Velikoj Kladuši, na skupu gdje je Alija Izetbegović poručio da ćemo, ako zatreba, Bosnu braniti i oružjem. Sjećam se i skupa SDA na stadionu Koševo u Sarajevu. Bili smo tada i redari (Meša nam je donio službene bedževe). Istoga dana održavala se i osnivačka skupština MBO, koju je osnovala otcijepljena frakcija SDA. Mislim da je bila u Zetri, a mi odemo da čujemo šta se i tu priča. Meša u jednom trenutku, emotivno pogođen onim što je čuo, poluglasno je, sjećam se, promrljao onako za sebe: "Dubrad! Izdajice!". Neka žena s press-akreditacijom, koja je sjedila do nas, okrenula se i rekla nam tiho: "U pravu ste, momci." Išli smo i u Foču, gdje je organizovana dženaza za žrtve četničkog genocida u Drugom svjetskom ratu. U povratku nas je Meša svratio u selo Živčice kod Fojnice, u tekiju, gdje sam po prvi put u derviškoj halki učestvovao u zikru. Moram priznati, svidjelo mi se to iskustvo.

Poslije izbora, situacija se pogoršavala, došlo je do nemira u Sloveniji, pokreta vojske, prvih sukoba... Svjedočili smo namjerama JNA da silom pokori tu republiku i od-

lučnosti Slovenaca da pruže otpor. Kod Meše se tada javila želja da se ide u Sloveniju, da se pomogne tim ljudima.

Sjećam se, bio sam kod njega u kući, on ozbiljan, pita me – da li bi s njim išao nekud. Naravno da bih, kažem mu, gdje god treba, a gdje bi to išli? Kaže mi – za Sloveniju. Čudno mi je bilo, ali vidim da je ozbiljan. Razgovaram dalje s njim, pitam zašto Slovenija, šta ćeš ti gore, šta mi tu možemo učiniti...? Dobro se sjećam šta mi je odgovorio: "*Bolje da mi idemo gore ratovati nego da rat dođe ovdje kod nas*". To su bile njegove riječi.

Dalje što ću opisati svjedoči o idealizmu i plemenitom zanosu koji je pokretao Mehmeda Ahmedbegovića Mešu, pa i nas, njegove prijatelje, zajedno s njim. Idealizmu, ali rekao bih sada, s ove vremenske distance – i našoj naivnosti i neopreznosti, s kojom smo u sve to ulazili. Kažem – ulazili, a bili smo, zapravo, uvučeni u sve to, uvukli su nas vrijeme i događaji, na koje nismo mogli uticati, niti ih zaobići, ali smo kao ljudi morali da na sve to pokušamo odgovoriti. Sjećam se iz tog vremena – slušam zabrinute ljude, njihove razgovore – rat se bliži, hoće li i nas zahvatiti, kako ćemo i šta ćemo, a sagovornik odgovara: ima valjda neko ko je pozvan da na to misli i o tome vodi brigu. Nažalost, nije bilo nikoga – morali smo sve sami, barem ko je imao dovoljno svijesti.

Uglavnom, vidim ja da je Meša ozbiljan oko odlaska u Sloveniju. Kažem mu da ne srljamo "grlom u jagode", da treba ispitati šta nas gore čeka, ko će nas primiti, da se treba spremati... Ujedno, da nema smisla da idemo samo nas dvojica, već treba sakupit i povesti barem još desetak ljudi. U Sloveniji sam imao poznanika Željka, druga iz vojske, s kojim sam ostao u kontaktu (par puta smo se i vidjeli kasnije, on je inače postao vrlo uspješan poduzetnik). Odlučim da odem za Ljubljanu, posjetim Željka, raspitam se i lično uvjerim kakvo je gore pravo stanje. Meša me je požurivao da krenem što prije, da vidim odmah ima li kakav voz ili autobus. Kažem mu da

je sigurnije da nađem neki kamion koji ide u tom pravcu, možda nas prate, nikad se ne zna... On se nasmija, kaže – ma kome smo mi interesantni.

Sutradan, raspitam se po čaršiji vozi li neko u tom pravcu. Nađem poznanika Nedima, on je kamionom vozio neku robu za Varaždin. Krenem s njim, u namjeri da produžim za Celje, prenoćim kod rođaka u Mozirju i ujutro se spustim u Ljubljano. Na nesreću, kamion se pokvari na par kilometara pred Varaždinom. Izvinem se Nedimu što ga ostavljam, kažem da moram dalje – i pješice stignem u grad, na autobusku stanicu. Kupim kartu za Celje, rasitnim novac i pravo na javnu govornicu, nazovem Mešu. On me odmah upita dokle sam stigao. Kažem mu samo – daleko, a on će: “Da nisi u Varaždinu?” Meša nije znao ni kada krećem, ni s kim idem, niti kojim putem idem, tako da sam bio iznenađen. Zbunjeno mu kažem samo “tu sam”. On upita: “Tu, u Varaždinu?”, a ja ponovim: “Tu sam, u putu”. Meša mi onda otvoreno reče: “Ovaj razgovor vjerovatno neko sluša. Da ti kažem odmah, uzmi to auto po koje si pošao. Nemoj ići gledati ono drugo, dole. Uzmi to tu što ima i odmah kući. Jesi me razumio?” Pokušavao sam se pribitati, a on još tri-četiri put upita – jesam li razumio. Odgovorim potvrdno, prekinem vezu...

Zbunjen, pomalo i uplašen, razmišljao sam u autobusu šta uraditi. Po dolasku u Celje, javim se svom tečiću u susjednom Mozirju. Ispričam mu, došao sam kupiti auto, zna li on nekoga ko prodaje... Kud je najgore, uza se sam imao tek nekoliko stotina maraka, nešto sam ponio, par stotina mi je Meša dao za puta. Uglavnom, od rođaka posudim još toliko i kupim jednog fiću koji se tu prodavao – sve uredno završimo u opštini oko papira. Sjednem u auto i pravac za Bosnu. (Kasnije, taj mi je fićo dobro poslužio, vozio sam ga čitav rat. S njime sam išao i na liniju u Skipovac.) U Sloveniji je, inače, u tom trenutku bilo mirno. Bilo je ježeva po cesti, punktova, policije, vojske – vidjeli su se tra-

govu rata, a svako malo bilo je zaustavljanje, kontrola... Ali imao sam uredne papire i nije bilo problema.

Čim sam došao u Gračanicu, javim se Meši. On odmah dođe do mene. Pitam ga šta se dešava, odakle je znao da sam u Varaždinu, ko to sluša razgovore...? On mi samo reče – čovjek iz MUP-a. Javio mu se, kako reče, “sigurnom vezom” i prenio upozorenje, da ga nadziru, da znaju da ima neko njegov u Varaždinu... Pitao sam ga – pa znaš li ko je taj što ti je javio, jesi saznao, a on mi samo ponovi: čovjek iz MUP-a. Shvatio sam i više nisam pitao.

Nedugo poslije, rat se prenosi na Hrvatsku. U Sloveniji je kratko trajao, ali u Hrvatskoj je bilo puno gore. Meša ponovo hoće da ide da se bori, ovaj put u Hrvatsku. Na sreću, Ahmed Spahić ga je odvratio – kakva Hrvatska, treba se ovdje kod nas pripremati, uskoro će i ovdje rat. Ahmed je, inače, bio ozbiljniji, realniji i trezveniji je razmišljao...

Ubijeden sam da Ahmed nije nikad ni saznao za Sloveniju, jer da je znao, odvratio bi Mešu prije nego bi on išta i pokušao.

U to vrijeme, mi se polahko uvezujemo, započinjemo i neke naše pripreme. Još puno ranije, Meša je govorio da bi bilo dobro kakvo oružje imati. Prvo “oružje” bio je jedan ručno pravljeni pištolj, kojeg je izradio jedan naš prijatelj. Punio se malokalibarskim metkom “jedinkom”, a da bi ponovo opalio, trebalo je ručno izbiti čahuru, jednom savijenom žicom. Meša se smijao, govorio mi je, pokazujući pištolj: “Gledaj šta mi je jaran napravio. Ako promašim, moram onome tamo reći – stani, sačekaj malo, da stavim novi metak.” Ali eto, s takvim oružjem ljudi se stajali u odbranu ove zemlje, jer drugog oružja nije bilo... Meša je kasnije, ipak, uspio kupiti jedan pravi pištolj (“Browning” 9 mm), za 900 njemačkih maraka, a zatim je izvadio dozvolu i kupio još jedan, legalno.

U jesen 1991. godine kod nas se stvara Patriotska liga, što je bio pokušaj našeg oz-

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLICKI ŠTAB TO BiH

Opštinski Štab TO BiH Gračanica

PRIVREMENA ISKAZNICA PRIPADNIKA TO BiH

Prezime AHMETBEGOVIĆ Pripadnik je zadužen sa ličnim
Ime MEHMED naoružanjem:
Očevo ime MUHAREM Vrsta Automatska puška
Datum rođenja 1964 Broj 546 506
Mjesto rođenja GRAČANICA Sa vozilom:
Broj lič.karte _____ Reg.broj _____
Izdata od _____ Marke _____
Pripada jedinici TO MANEVARSKI Ostale zabilješke _____
VOD
Dužnost KOMANDIR

Ova iskaznica služi kao privremeni dokument i omogućava nesmetano kretanje pripadnika TO na cijeloj teritoriji BiH.

Izdato u GRAČANICI dana 15.04.1992.

Ovlašteno lice
0002

Iskaznica TO

biljnijeg uvezivanja. Politički dio su vodili Tarik i Sejo Rešidbegović, Hazim Vikalo, Ejub Hodžić, možda još poneko, dok su na vojnome dijelu radili Huso Serhatlić, Meša Ahmedbegović, Ahmed Spahić i još par ljudi. S njima se okupljalo nas nekoliko, od ranije prijatelja i dobrih poznanika – Jakub, Vedo Donlić, Mustafa Husanović Mući, uz nas i još poneko.... Sve se to odvijalo u tajnosti. Pokušavali smo, koliko smo mogli biti konspirativni. Sastajali smo se uglavnom kod Meše, sjedimo, svjetlo se priguši... Često smo bili i na vikendici Jakuba Šabića, u Drijenči, malo sklonjenijem mjestu, ali opet – i tu stalno izvirujemo... Kasnije, u par navrata, kada bismo dobili dojavu da se sklonimo (vojna policija JNA je tada "vršljala" po Gračanici) – znali smo noć provoditi i u mezarju Režići, pod jednom jabukom, ubijedeni da nas tu neće niko tražiti.

Počelo se pomalo i vojno oružje nabavljati. Prve su odnekle stigle neke stare ruske puške, zvali smo ih "dugulje". Bilo ih je kod Ahmeda

nekoliko komada. On je sa Husom, Tarikom i još nekima bio uključen u te prve pokušaje našeg naoružavanja. Kasnije se, nekako pred Novu godinu, pojavljuju automatske puške. Najviše je svako sebi kupovao. Cijena im je bila između 1.000 i 1.200 njemačkih maraka, dugo je ostala tolika. U tom sam vremenu i ja sam nabavio pušku – tačnije, kupio mi je, svojim novcem, sam Mehmed. Poslije sam, uz Mešino znanje i odobrenje, tu pušku prodao komšiji, a sebi za taj novac kupio drugu. Cilj nam je tada bio da se što više ljudi naoruža.

Poslije Nove godine, pojavljuje se Hajrudin Džebo Bajbaga, koji dovlači i prodaje veće količine oružja. To je oborilo i cijene, pa su se automatske puške od tada prodavale otprilike po 600 maraka. Bajbaga je i nama, okupljenim oko Patriotske lige, oko oružja dosta valjao. Njegovim posredstvom smo kasnije iz Hrvatske dobili prvi minobacač. Stigli su i neki napalm-bacači, u koje smo s nadom gledali kao u moćno oružje (na kraju, nismo od njih imali neke posebne

koristi). U početnoj nabavci oružja puno su pomagali naši privatni poduzetnici i bogatiji ljudi. Sjećam se jedne prilike, hadžija Mesut Husanović nam je dao desetak hiljada maraka, od kojih smo kupili vojni snajper i još nešto oružja. Nabavili smo i radio-stanicu, vojni RUP, koji se nalazio kod Mešinog djeda u kući. Sam Mehmed u te je svrhe potrošio sigurno nekoliko hiljada maraka.

Za Ramazan te 1992. godine više sam spavao kod Meše nego kod svoje kuće. Bio je to mjesec mart, vrijeme onih eksplozija i bombaških napada. Bile su teravije, a mi napolju stražarimo s puškama... Dođe i Bajram, početak aprila. Dešava se Bijeljina, napada se Zvornik, gori Sarajevo. Rat je zahvatio i našu zemlju. U to vrijeme, stiže nam poziv da krenemo u pomoć braniocima Zvornika.

Bilo je to nekako odmah, dan-dva po Bajramu. Ja kod kuće, radim, zidamo, kad dolazi Meša. Stanem s njim, on me upita – hoćeš li ići sa mnom. Kuda? – U Zvornik. Kažem, Meša, meni se čini da se tamo puca. Ali on ozbiljan, reče mi dobili smo zadatak da idemo. Valja ići. Okupljanje pred polazak – u njega kod kuće. Pitam ga ide li Ahmed. Reče mi da ne zna. Misli da će ići, ali ne zna. Stao sam, šutim, mješalica radi... Kaže Meša: "Vidi, jarane, ja tebe ne nagovaram ni na što... Ako nećeš ti, ponesi pušku svoju i vidi s kim da l' bi neko išao. Odoh ja još vidjeti, naći koga, obavijesti... De vidi i ti." Okrenu se, pođe, pa se opet okrenu i reče mi: "...A volio bih da ideš sa mnom". Čim on to reče, ja sam odmah znao da ću ići. Ne znam šta da kažem ukućanima... Ali odlučio sam – idem pa šta bude.

Odmah krenem, bukvalno sam shvatio Mešu, kroz komšiluk. Zvornik je napadnut, idemo da pomognemo odbranu. Jedan komšija me nije ni shvatio ozbiljno, drugi se nećkao – nije to loše, ali nije za mene, ja sam stariji čovjek, treći isto tako veli, to je za vas omladinu. Dodem do Asmira Grbića – on odmah pristade, pita me hoće li biti puška. Bit

će, kažem mu, on radostan, ali ne da njemu mati, napade i mene, pođe grditi – tuđu djecu kupiš, da mi dijete pogine... Asmir galami na nju, kaže ja idem – a ja mu velim, bez majčinog odobrenja i potpisa ne možeš ići i produžim dalje. Eto Asmira za mnom, pa gdje se okupljate, doći ću ja, ubijedit ću je. Da ga odvratim, kažem – dole kod Stranke. Asmir je momak koji je pola godine kasnije pogotkom iz "ose" zaustavio oklopni voz na Gradačcu, ali tada, u aprilu, ne znam da li je još bio i punoljetan...

Nikog ja ne nadoh. Svratim u polasku do prostorija Stranke, zateknem jednog našeg člana tu, zovnem ga, a on odvrati – ma bježi tamo, nisam ja lud. Pomislio sam, kako stvari stoje – ići ćemo Meša i ja sami. Krenem na Režiće, kad gore, vidim, ipak ima nekog svijeta. Ne znam jesu li to znatiželjnici došli da vide ko će ići ili su se okupili stvarno da idu. Uglavnom, bilo nas je tu odmah desetak-petnaest koji su se izjasnili da će ići, neke ćemo pokupiti i usput. Ukupno su iz Gračanice išla 22 čovjeka. Dođe i Mustafa Tinjić, nešto nosi, maskirne uniforme i čizme. Oblačite se, kažu. Uniformu sam navukao na odjeću u kojoj sam bio, čizama ne nadoh broja, pođem tako u svojim patikama. Organizovan je već bio i autobus ("Avisov" plavi "Ikarus", vozač je bio Amir Đulić). Ulazimo, krećemo...

I Ahmed Spahić je krenuo s nama, najviše zbog Meše. Pokušavao ga je i tada odvratiti: da ostanemo ovdje, i kod nas je situacija opasna, i Gračanicu će trebati braniti, šta ćemo ako nas napadnu... Još su nas neki odvrćali – nemojte biti budale, potrebni ste ovdje... Ali uzalud, Meša je kazao samo jedno: "Nanijetio sam da idem, Bosna se brani na Drini."

Iz Gračanice smo krenuli kasno poslijepodne. Stigli smo u Živinice kad se već smrklo. Došli smo u neku veliku zgradu, mislim da je bila Opština. Tu nas je dočekao Vahid Karavelić Vaha, komandant Okružnog štaba TO i regionalni komandant Patriotske lige. Mi smo se, kad smo stigli, povukli ustranu da klanjamo akšam, a onda smo svi zajedno tu,

nagradu.
On je govorio što misle i dobio je nezastužen
Ja sam rekao što mislim i dobio sam zastužen kaznu.

STANJE MUNICIJE U SOŠKI

1. PRAŽAN RAP
AUTOMATONSKI RAP 1 OKVIR + 5 OKVIR + 40 OKVIR
3. 1 OKVIR + 52 OKVIR
4. RAP + 2 OKVIR + 85 } 762 HICCO

OKVIR U ROKU - AHMEDBEGOVIC' METARCI.

TORBICA 25 KUTIJA
SANDUK 7,9 (PLOMBICAN 90 OKVIR)
URUCA SA PREDENICIMA 330 OKVIR } 7,9

MUNICIJA 33 KOMADA 7,9
15

TORBA SA 4 KOMADA GRANATA

RUCNE BOMBE
KOKA KOLA 3 KOMADA -

ZOLJE 2 KOMADA

TRAMBIONI
KUMULATIVE 4 KOMA
OSVJETLJAVAJUĆE 2 KOMA

SANDUK

10 KUTIJA + 7,62 metaka + 1 RAP
845 komada + 15 komada

110 KUTIJA
54 OKVIR KESICI } 7,9
26 kom 7,9 RUS

1. TREKUTNA TROHBLONSKA MINA ZSE

ZA PUMPAR 104
80 PUMPARA + 12
2 KUTIJE

Iz bilježnice Mehmeda Ahmedbegovića

sa Živinićanima, stali pred Vahom. On nas je upoznao sa situacijom. Govorio je o napadu na Zvornik, na Bosnu i Hercegovinu, o nama koji je branimo... Ne znamo koliko će ovaj rat trajati, možda bude i kratko, možda bude samo sedam dana... Vi koji ste se odazvali da branite zemlju, vas će historija pamtit... I tako dalje... Navodim otprilike po sjećanju. Kaže njemu Meša – preskoči to, mi smo ovdje došli s drugim nijetom. Vaha mu kaže, vidio sam.

Dalje nije bilo mnogo priče. Vaha nas je upoznao sa zadatkom: da prenesemo svaki po hiljadu metaka za branioce na Zvorniku i po potrebi im pružimo pomoć u odbrani. Predstavio nam je i vodiča, Ibru, koji nas je u toku noći trebao bezbjedno provesti kroz teritoriju koju kontrolišu Srbi. Jedna pret-hodna grupa je "odvedena pravo u ruke čet-nicima", rekli su nam. U međuvremenu, stigao je i prevoz, jedan autobus i neki kamion, koji će nas prevesti do Memića, a odatle smo trebali nastaviti pješice. U vožnji prema Memićima, pokraj aerodroma i okolnih kasarni i poligona, koje je kontrolisala JNA, Meša nam je rekao da zalegnemo, a ako se autobus zaustavi i vrata otvore – da pucamo bez pitanja. Isto se ponovilo na još jednom dijelu puta, pored neke fabrike.

Po dolasku u Memiće, formirali smo kolonu i krenuli. Hodali smo po mrklome mraku, držeći se jedan drugome za rame, za opasač, kaiš... Ako bi iko i zbog kakvog razloga trebao da zastane, morao je tiho kazati onome ispred sebe – kolona stop, dok se ne pronese do čela. Gdje bismo stali, prebrojavali bi se. Išli smo tako satima. Tek negdje, iza ponoći, oblaci se razidoše i ukaza se mjesec, nazirali su se obrisi. Utom se šaptom po-doše pronositi priče kako nas prate, neko je, kao, na ivici šume vidio neko svjetlo, kao da neko daje signale... Kolona se prekide, jedva se red uspostavi, prebrojavamo se i krećemo dalje. Odjednom, Meši pozli, vidim pade, povraća... Viknem prigušeno – kolona stoj, Vedo Đonlić je bio ispred mene. Ali nije me

čuo, nastaviše dalje. Priskočim do Meše, pitam ga šta je, žalio se na bolove u stomaku. Utom su valjda i oni stali, pritrčашe, pitaju treba li da ga nosimo, a on kaže – mogu sam. Mislim da mu je to bilo od pritiska brige i odgovornosti za sve nas... Nastavimo dalje, negdje pred sabah dođosmo u Križeviče. Niko nas nije posebno dočekao, jedva smo namolili nekog vlasnika da otvori prodavnicu koja je bila tu u selu... Sjećam se, ušli smo unutra, Meša je u mukama legao na neke vreće...

Tu u Križevićima smo se par sati odmorili, a onda nastavili dalje, u pravcu Kula Grada. Dali su nam tu nekog mršavog konjića, ždrijebe ustvari, da nam ponese municiju koju smo na leđima nosili. Natovarili smo konja, on je jedva nosio, padao... Sažali se nama, skine jedan pa drugi svoj dio tereta, pa ponovo na leđa, skidosmo svi na kraju, a konj je onako "prazan" za nama išao. Na jednoj čistini kolona se razvukla. Naišli smo pored neke česme, zastao sam da se napijem vode. Krenuh za njima, a oni zamakoše niz padinu. Odjednom ostadoh sam, ne vidim više nikoga. Dozivam ih, tiho, malo glasnije, glasno – niko mi se ne odaziva. Pokušavam uočiti trag kuda su prošli, već me malo hvata i panika... Potpuno nepoznat teren. Sreća, shvatili su da sam zastao, neki su krenuli nazad da vide gdje sam.

Kad smo stigli blizu Kula Grada, čekao nas je neki kamiončić, koji nas je trebao prebaciti do sela. Natrpali smo se u njega, a vozač je potjerao uzbrdo takvom brzinom, lošim putem i kroz krivine, svako malo smo imali osjećaj da ćemo se prevrnuti. Svaki put kad bi se kamion nagnuo na jednu stranu, mi smo se svi bacali na drugu. Bajbaga se naljutio, kaže – čim stanemo, ubit ću vozača. Dođosmo, srećom, živi i zdravi. Upoznajemo se sa stanjem. Zvornik je pao, branioци su se izvukli na Kula Grad. Puca se i dalje, očekuje se jači napad. Gledali smo ispod nas jezero na Drini, branu, selo Divič...

Meša nam reče da je domaćoj jedinici potrebna smjena. Pozvao je ko želi dobrovoljno

da ide na položaj, a ostali da se odmore. Javi se odmah Vedo, javiše se Selmo, Zika, još neki. Meša ih povede. Ja od umora nisam mogao više ni gledati, povukao sam se i odmah zaspao, bilo je to negdje oko akšama. Prespavao sam sve do jutra. Ujutro čujem, četnici su se u toku noći prikrili našim linijama, pokušali napad. Zika je čuo šum ispred sebe, opalio rafal, čuo krik, opalio još par puta, onaj se ispred više nije čuo. Kad je svanulo, vidjeli su, na desetak metara ispred, mrtvog neprijateljskog vojnika. Bio je sav izrešetan. Pušku mu je uzeo Bajbaga – bila je mecima oštećena. Poslije ću saznati da je poginuli bio izgleda važan u njihovim redovima, jer su za njegovo tijelo razmijenjena četiri naša ranije zarobljena borca iz Šekovića.

Tog jutra naredi pretres nekih sumnjivih napuštenih kuća i objekata. Meša nam strogo naredi da se iz kuća ništa ne smije uzeti – ako vidi koga, zaprijeti, lično će mu ruku odsjeći. U stanu neke učiteljice ugledao sam jedne makaze nalik na medicinske, sa hvataljkom na vrhu. Htio sam ih uzeti za prvu pomoć, da imam zavoj razrezati ako bude ranjenih, ali Meša reče – ni govora, ostavi to, tražit ćemo od domaće vojske, ako bude trebalo.

U međuvremenu, Ahmed i Bajbaga sa nekim iz Živinica čuli su se telefonom sa Vahom (otišli su do mjesta gdje je linija još funkcionisala). Vaha je naredio da se izvučemo istim pravcem. Živinčani su trebali ostati u Križevićima, a mi iz Gračanice smo trebali produžiti za Memiće i tamo se stacionirati. Na taj način bismo osigurali komunikaciju od slobodnih teritorija prema Kula Gradu.

Sakupili smo se i krenuli. Mještani su nam u polasku dali dva vozila, kazali su da sami vozimo i ostavimo ih na mjestu gdje nas je prethodnog dana čekao kamion. Jedan kombi sam vozio ja. Kad smo došli dolje, Bajbaga je predložio da ne idemo pješke, već da se vozimo probijemo kroz srpsku teritoriju, preko punkta na cesti ispod Crnog Vrh. Smatrao je da oni ne očekuju da neko naiđe putem iz

tog pravca, te da ćemo otpor lahko savladati. Meša nije htio, kazao je da imamo naređenje i planiranu maršrutu. Neki su bučno podržali Bajbagin prijedlog, uglavnom nekoliko ljudi koji su krenuli s nama, a bili su poznati po prijeko naravi. Meša je smireno rekao – ako baš hoćete, vi uzmite kombi i probajte cestom, a mi ćemo pješke. Bajbaga je, međutim, ispoštovao Mešu kao komandira i odustao od svog prijedloga, kazao je – idemo, onda, svi pješke.

Stigli smo tako u Križevice, gdje su trebali ostati ovi iz Živinica. Međutim, malo ih je odlučilo da ispoštuje naređenje – kako smo krenuli dalje, vidjeli smo da polaze za nama. U Memićima, mještani se skupiše, mole nas da idemo iz sela, nude da će nam i platiti... Zašto? Sklopili su, kažu, sporazum o nenapadanju sa JNA i Srbima. Kasnije su ti isti Memići pali, teško stradali... Toliko su ti sporazumi vrijedili. U Memićima se javimo Vahi, izvijestimo ga o svemu, a on nam reče da se vratimo u Živinicu. Iz Živinica smo kamionom produžili za Gračanicu. Uđosmo u grad preko Hajdarovca, već je bio mrak, naša policija kod Halkomeda, zaustavljaju nas. Prepoznamo Asima Čajića, iz mraka se čuje glas njegovog pomoćnika Bore. Pokušavamo objasniti – “naši smo”. Asim nas prepoznaje, shvata sve. Boro veli, meni se čini da je tu neka vojska, zaviruje pod ceradu, ispod se pomoli puščana cijev uperena u njega. Srećom, i on valjda shvati, odmahnu – prolazite.

Bilo je u tom vremenu i loših iskustava s policijom. Mnogi od njih su se ponašali kao da nije rat na pomolu. Navest ću jedan događaj, kao ilustraciju u kakvim smo uslovima tada djelovali. Teško mi je sjetiti se je li to bilo po povratku sa Zvornika ili prije, ali od Meše sam dobio zadatak da odem u Lukavicu Rijeku, pokupim neke ljude i prevezem ih do Gračanice. Uzeli smo kamion od jednog našeg aktiviste, sjeli smo Bego Tuholjak, Vedo i ja i krenuli preko Malešića. Bili smo u civilnoj odjeći i nismo nosili oružje. Meša

Red. br.	PREZIME I IME	Datum, mjesto, opština i republika rođenja	ZAVIŠTAJ U GRADAN. I Gdje je ZABAVLJEN
1	2	3	4
01.	AHMETBEGOVIĆ (MUHAREM) MEHMED	1964 GRAČANICA B i H	PRIVATNI PODUZETNIK
02.	SPAHIC (SULTO) AHMED	1962 GRAČANICA B i H	PRIVATNI PODUZETNIK
03.	IZEROSKI (RUŠAN) IRFAN	1963 GRAČANICA B i H	neupisani
04.	SUBAŠIĆ (OSMAN) MIRSAĐ	1963 GRAČANICA B i H	neupisani
05.	AHMETAGIĆ (IBRAHIM) SENAD	1964 GRAČANICA B i H	neupisani
06.	GOPO (ABAZ) SEMSUDIN	1968 GRAČANICA B i H	FERING
07.	ŠABIĆ (IBRAHIM) JAKUB	1961 GRAČANICA B i H	POSREDOVA
08.	EUJOVIĆ (EMIN) OSMAN	1956 GRAČANICA B i H	POSREDOVA
09.	AHMETBEGOVIĆ (IBRAHIM) AHMED	1964 GRAČANICA B i H	POSREDOVA
10.	NURIC (AVDO) SENAD	1966 GRAČANICA B i H	neupisani
11.	NURIC (AVDO) IBRAHIM	1963 GRAČANICA B i H	POSREDOVA

Čin i VES	Jedinica u koju je raspoređen	Datum stupanja u TO	VRSTA I BROJ OZNAKE	BROJ I ADRESA STAJA I BROJ TELEFONA
5	6	7	8	9
vojn. inženjer	K-dir voda	12. APRIL 92	A.P.	M. IBRAHIMOVIC 784-091
vojn. vođa	zamjenik K-dir voda	12. APRIL 92	A.P.	A. ŠILICA 786-530
vojn. PVO LA	kurir	12. APRIL 92	A.P.	N. FRONT 498-622
vojn. snajperist	snajperist	12. APRIL 92	SNAP. PER	LIPA 5 786-648
vojn. vođa	intendant vođa	12. APRIL 92	A.P.	RITASIĆ 788-571
vojn. vezist	K-dir vođa	12. APRIL 92	A.P.	LIPA 786-407
vojn. predsjednik		12. APRIL 92		ERIĆ 788-515
vojn. predsjednik		12. APRIL 92		O.P.O. 786-571
vojn. vođa		12. APRIL 92	A.P.	M. IBRAHIMOVIC 788-912
vojn. predsjednik		12. APRIL 92		M. IBRAHIMOVIC 488-801
vojn. predsjednik		12. APRIL 92		M. IBRAHIMOVIC 788-851

Manevarski vod TO

nam je kazao da će veza biti Fahro Devedžić, član SDA i funkcioner u Opštini, sve je navodno bilo dogovoreno i policija nas je trebala propustiti bez zaustavljanja... Na ulazu u Lukavicu, u Prnjavoru, pored pekare, na policijskom punktu nas ipak zaustavljaju. Prepoznam komandira Mašu, kažem imamo neki prevoz dogovoren. Stižemo u Lukavica Rijeku, javljamo se kod Huseina Hodžića, čekamo te ljude jer još nisu bili stigli. Šaljem Vedu i Begu da potraže Devedžića i kažu mu neka javi policiji u Prnjavoru da nas propuste bez zaustavljanja. U međuvremenu, dođoše i ljudi koje smo čekali – petnaestak njih u uniformama, sa oznakama HOS-a na ramenu. Svi su bili uglavnom s područja Banovića i Živinica. Prešli su Bosnu negdje ispod Doboja i probili se do Lukavice Rijeke.

Krenemo prema Gračanici, kad u Prnjavoru policija nas ponovo zaustavlja. Opet Mašo. Vidim odmah da ništa nije dogovoreno. Zaviruju pod ceradu, dižu puške, iznutra se čuje klepet zatvarača... Mašo nas pita:

“Ko ste vi?” Znamo mi ko smo, ali ti izgleda ne znaš... Pokušavam mu objasniti, ali neće ni da sluša, kaže moram javiti u MUP. Idem za njim prema telefonu, on diže slušalicu, okreće 92. Prekidam vezu, molim ga da nazove Devedžića (inače njegovog zeta ili šuru, ne sjećam se više), a on uporno ponavlja – ja moram javiti u MUP. Prekidam mu vezu opet, a policajci me hvataju i vežu. Ja i dalje molim, ne pravi probleme, sve je dogovoreno, molim te javi Fahri... Konačno, on ga pozove, ali ni od ovog nije bilo neke veće koristi, ispade da kao ni on, eto, nije bio dovoljno upućen, nije znao da se nekakva vojska prevozi... Na kraju nas ipak puštile.

U Malešićima nas zaustavljaju naši aktivisti iz Kriznog štaba, Sejo ef. Husić i Mustafa Mujkić. Kažu nam da nipošto ne idemo kroz Lendiće, Srbi su nam napravili zasjedu, dojavio im je neko njihov iz MUP-a da ćemo naići. Očito su iz Lukavice ipak zvali MUP, da službeno izvijeste, ali srećom po nas, našao se valjda i neko iz MUP-a da upozori naše.

Krenemo onda preko Omerbašića, izađemo u Kamenolom, a dole nas čekaju Rahman Spahić i Huso Serhatlić. Produžimo za Piskavicu, gdje je Rahman smjestio ljude kod sebe. Tu su prenoćili, a onda smo ih organizovano prevezli do Miričine, gdje su ih preuzeli pripadnici Patriotske lige iz Banovića. Inače, kod Rahmana je neki Banjalučanin, Srbin, tog jutra došao da utovari piliće, pa je zatekao "HOS-ovce". Rahman ga je umirivao: "Puno ih je selo, kod mene samog ima ih petnaestak, ali ništa se ti ne boj". Uvjeran sam da je ona kasnija priča o dolasku HOS-ovaca na prostore Gračanice potekla baš od te zgrade.

Inače, sličnih zadataka bilo je još. Naišla je još jedna grupa naših ljudi iz Hrvatske, oko čijeg prebacivanja su se angažovali Ahmed i Huso. Dosta smo u tom vremenu pomagali i našim ljudima koji su napuštali JNA i bježali iz njenih redova. Tako sam još jednom, po zadatku, dobijenom od Meše, išao u Lukavicu, gdje sam preuzeo dvojicu mladih regruta koji su pobjegli iz kasarne u Doboju. Jedan je bio iz Bijeljine, a drugi iz Mostara. Tog Mostarca ću mnogo godina kasnije sasvim slučajno susresti u jednom ugodstitseljskom objektu na izlazu iz Mostara.

Po našem povratku sa Zvornika, u Gračanici se formira Teritorijalna odbrana. Ulažimo odmah u njen sastav, postajemo Manevarski vod TO. Na Režićima vršimo obuku, zaživljava vojnički život. Dođoše i dvojica mladih oficira da nas obučavaju, Hasib Fehratović Pibe i Nermin Duraković. Priključilo nam se već i dosta novih ljudi. Mnogi nisu pripadali našem krugu, ali tada smo gledali samo jesu li dovoljno spremni i hrabri da uzmu oružje, možda i da poginu.

Sjećam se iz tog vremena—moji drugovi u stroju, poput prave vojske... Gledam ih i mislim u sebi, rat je, sigurno će neko od nas i poginuti. Gledam im u lica, jednom po jednom... Vedo? Neće. Bego? Neće... Kako koga pogledam, uvjeren sam, njemu se to ne može desiti. Dođoh tako i do kraja stroja...

Donesoše nam jednog dana i ambleme Teritorijalne odbrane RBiH, sa ljiljanima. Ali dođe Faruk Huskanović iz MUP-a, kaže – nemoj slučajno da bi neko to nalijepio, ne smijemo zbog Srba. Eto tako, stvarali smo vojsku, a moralo se kriti. Kad krenem u čaršiju, u Hotel po hranu, obučem maskirnu jaknu naizvrat, da djeluje kao civilna – mada svako vidi da je vojna... Bilo je tada i raznih priča po čaršiji, kao – "kud smo se digli", prizivamo zlo, "izazivamo rat"... Narod je bio naivan, ali i tvrdoglav, mnogi nisu željeli da vide zlo koje ide na nas. Mi koji smo bili malo svjesniji za takve smo predstavljali problem.

Poslije nekog vremena, premjestite nas, bili smo u donjoj osnovnoj školi, bili smo u Domu na Gaju... Bio je i jedan pokušaj da oficiri preuzmu komandu nad nama, ali mi smo zahtijevali da ostane Meša.

Dođoše nam jednog dana Osman Puškar i Sejo Rešidbegović, s njima su Ahmed i Rahman, imaju navodno dojavu da će biti napad na grad odozdo iz polja. Puškar traži od nas da se pomjerimo u donju osnovnu školu. Nisu se te priče o neprijateljskom napadu činile uvjerljivim, kazao sam glasno da je to neka "patka". Još su neki izražavali sumnju, ali Meša je to presjekao: "Dobili smo naredbu, čuli ste je. Spremajte se, idemo!" Ozbiljno je shvatao vojnu organizaciju, pravila, komandovanje, počeo je od našeg predvodnika da izrasta u pravog starješinu.

Bajbaga se sa svojim ljudima poslije Zvornika odvojio, pokrio je Stjepan Polje, imao je svoj vod, ali je sarađivao s Mešom i dalje. Tražio je od nas da mu pomognemo da sruši most u Karanovcu, razradio je akciju. Meša se povezao sa Svjetličom. Od tamošnje čete, kojom je komandovao Mirso Durmić, na posudbu smo dobili bestrzajni top sa četiri granate. Trebali smo njime gađati položaje oko mosta, a Bajbaga bi se privukao, napao i zauzeo, a potom minirao most. Ali naša komanda nam zabrani da to odradimo. Kao razlog su naveli da će to isprovocirati četnike, pa će za odmazdu granatirati Gračanicu,

spravni je sa zemljom... Meša to, naravno, poslušao – i od akcije ne bi ništa. Govorio sam mu da barem zadržimo taj bestrzajac, ali on naredi da ga vratimo Mirsi.

Nekih par dana kasnije, desi se i prvo granatiranje Gračanice, 19. maja. Desilo se bez povoda, baš kao da je agresoru i trebao kakav povod. Vozio sam tog dana jednog oficira u Lukavicu. Inače, tih dana bio sam stalno u pokretu, po zadatku od Mehmeda i naših pretpostavljenih. Započese borbe i oko Ahmića, 23. maja. Našoj jedinici narediše da ide u Stjepan Polje. Sjedoh i ja za volan kombija, pa sa našim ljudima preko Babića u Malešiće, a zatim na odredište. Po dolasku u Stjepan Polje, smjestismo se u kuću Huse Tursunovića, koji nam je pružio gostoprimstvo. Meša me je po dolasku odmah uputio na zadatak, trebalo je da u Lukavicu odvezem Tajiba Škrebu iz rejonskog štaba u Malešićima, radi nekog posla. Vratio sam se, u Stjepan Polje, tu večer je bila dženaza momku iz Stjepan Polja, koji je tog jutra poginuo na Zečevom gaju. Prenoćili smo u Tursunovoj kući, spavao sam do Meše, a između nas je bio Muhamed Ibrahimović, tada predsjednik SDA Gračanica. Došao je i on da noći s nama, mada mu je roditeljska kuća bila u blizini.

Ujutro, 24. maja, vozio sam Mešu u čaršiju. Bilo je problema. Neki iz naše jedinice (uglavnom oni koje sam ranije spomenuo, koji nisu pripadali našoj organizaciji i našem krugu) valjda su se uplašili, okrenuli su dio boraca, otkazali poslušnost i samovoljno se vratili u Gračanicu. A naredba je bila da naša jedinica ostane u Stjepan Polju kao pojačanje. Toga dana se, inače, govorilo o napadu na Lendiće, čekalo se naređenje, svi su bili u iščekivanju. Uspjeli smo se vratiti u Stjepan Polje. Skupili smo se kod lovačke kuće na Breziku, bio je tu i Bajbaga – još dosta vojske. Bilo je već kasno poslijepodne, nekako pred akšam i baš tada dođe naređenje da se krene u napad. Bajbaga pita komandira čete Taleta – ko je naredio napad tako kasno.

Tale kaže: “Znaš ti dobro. Onaj glavni”. Koji glavni, pita ga Bajbaga. “Onaj glavni”, ponavlja Tale, “Znaš ti ko.” Bajbaga ljut, kaže mu: “Kad je tako, nek’ onda taj tvoj glavni vodi napad! Čitav dan čekamo i sad naređuju, sad kad se smrkava, kad ne vidimo ništa! Treba da izginemo...?”

Tako smo se i razišli. Dio našeg voda je večerao kod mog punca i punice, ja sam tu i noćio. Ujutro nas je probudila pucnjava iz pravca Zečevog gaja i Brezika.

Osvanuo je ponedjeljak, 25. maj.

Prenuvši se iz sna, čuo sam rafale i detonacije. Odmah sam požurio do naših. Saznajemo – napadnuta je naša linija odbrane. Meša prvo hoće do komande, da vidi šta da se radi, ali brzo se pribrao, shvatio da više nema vremena za gubljenje. Kaže – svi u kombi, idemo gore. Natrpali su se koliko ih je moglo stati, drugi su pješe krenuli za nama. S kombijem sam stao u šumi kod mezarja na Breziku, procijenili smo da je sigurnije tu da stanemo nego kod lovačke kuće, na čistini, gdje nas mogu uočiti. Meša mi je naredio da ostanem pored kombija, u slučaju da bude ranjenih. Bilo je puno vojske, ljudi su nailazili, sreo sam i par poznanika. Krenule su uskoro i granate. Jedna pade u njivu ispod kombija, ubrzo i druga, treća, sve tu, u krugu... Svatih da su njihovi osmatrači s Ozrena primijetili vozilo koje je ušlo u tu šumu, a nije izašlo, bilo im je lahko dojaviti artiljeriji.

U međuvremenu, naši su stabilizovali položaje. Bilo je ranjenih, nažalost i jedan poginuli. Meša me pozva, kaže – moramo za Soko. Ostavio sam kombi i ključeve, ako bi trebalo prevesti nekog ranjenika, a mi smo sjeli u “Ozrenkin” golf i krenuli. U Soko je Meša pošao da potraži granate za naš minobacač 60 mm i uputstva od komande. Komanda je bila u školi u Sokolu. Čekao sam ga ispred, sreo sam tu svog brata Paneta, koji je bio u zaštitnoj četi. Priča mi da je pratio komandanta na Bahiće, istom se vratili. Utom se začuo i helikopter negdje iza brda. Plašio

sam se napada na školu, brata sam nagovarao da se malo zakloni... Meša napokon izađe. Ništa nije govorio, a nisam ga ništa ni pitao. Htio je samo da svratimo u Gračanicu, da obiđe roditelje i brata. Nešto kao da je predosjećao... Gračanica je granatirana, pratio nas je odjek detonacija. Došli smo do Mešine kuće. Granate su padale okolo, kad smo izlazili iz auta, jedna je pala u groblje iznad, zasula nas zemljom... Roditelje je zatekao u improvizovanom skloništu kod komšija, pod jednim stepeništem. Nije se dugo zadržao. Brata nije uspio ni vidjeti.

Krenuli smo nazad u Stjepan Polje. Rekao mi je samo jednu stvar: "Požuri. Valja nama do mraka izbiti na Karanovački most." Razumio sam da govori o nečemu što su pričali u komandi, valjda o zadatku koji je primio. Nisam ga ništa pitao, samo sam vozio dalje.

Vratismo se u Stjepan Polje, do lovačke kuće. Tu je sve bilo puno ljudi, vojske, civila. Vidjeh da je tu i pukovnik Sakić iz komande TO, dovezao ga je jedan moj poznanik iz čaršije. Svi su zabrinuti, mučno stanje. Saznadosmo šta se desilo. Ima ranjenih, poginulih... Nisu svi izvučeni. Kažu nam da je poginuo Vedo, uz njega ostao Zuhdija Šestan Zući, ranjen je Almir Šutić, teško ranjen Pibe Fehratović... Pronesoše teško ranjenog Izeta Nasića, on u mukama uči tekbire (Suljo Bubonja ga je odvezao u Soko, u ratnu bolnicu). Stradalo je i više Malešaka. Neki naši su ostali naprijed, ne zna se šta je s njima.

Meša je potresen, "Bože dragi, sve izgynulo!" Traži da odmah krenemo naprijed, da vidimo mogu li se izvući ljudi. Ovi naši oklijevaju, oborili glave. Jedan mu reče: "To je samoubistvo!" Rahman je tu sa nekoliko svojih ljudi-i on šuti... Krenemo, ipak, idemo putem, s lijeva je šumarak, s desna njiva sa pšenicom, tu je jedna stara trešnja. Pucaju na nas rasprskavajućom municijom, prasak iza leđa, imamo osjećaj da s te strane dolazi pucnjava. Kažem Meši da se sagne, on mi odvrti - svoju ti brigu. Dodosmo do trešnje, put se već lomi, pada u pravcu mjesta gdje su naši

borci stradali. Vidimo i neke iz naše jedinice sa strane puta. Pod trešnjom zatičemo Bajbaga, samog. Prilazimo mu, dođe i Muhibija Šestan, moli da se pokušaju izvući ranjeni, ostao mu je brat živ... Bajbaga pristaje. Meša mi tada naredi da idem po kombi, trebat će prevući ranjene.

Krenem do kombija, na mjesto gdje sam ga jutros ostavio. Ključevi su kod Care iz Malešića, on je tu negdje, ali nemam ga vremena tražiti. Sjedam u kombi, upalim ga u rikverc, bez ključeva. Krenem pored lovačke kuće, pa dalje putem, prema toj trešnji. Puca se još uvijek. Vidim, trče četvorica naših, Meša je među njima, nose nekog u deki. Glava mu je sva krvava, ima brkove... Ili je Pišta ili Gafur, pomislim, samo njih dvojica u našem vodu imaju brkove. Meša i još dvojica unesu ranjenika, ja odmah po gasu, krenem naprijed. Negdje kod lovačke kuće, Meša kuca da stanem. Zaustavim, on iskoči napolje, potrča nazad, samo mahnu rukom, ja nastavim dalje... Nisam ni slutio da ga posljednji put vidim.

U Babićima mi kucaju ponovo. Stajem, ranjenik traži vode. Prepoznam po glasu da je to Edin Grbić Pišta. Žene priskočile, plaču, donose vodu, nude mlijekom... Pišta reče: "Poginuo Bajbaga." Mislio sam da je u bunilu. Ali bila je to istina. On se nalazio pored Bajbaga kada je smrtno pogođen. Vidio je kako je pao. On sam je ranjen metkom u glavu. Pomislio je da je gotovo, ali se pribrao, shvatio da je pri svijesti, uspio se sam izvući do naših...

Iz Sokola sam odmah krenuo nazad. Dolazim u Stjepan Polje, vozim prema lovačkoj kući. Zatičem Senahida Kahrimanovića i Enesa Terzića. Senahid mi samo reče: "Pogide ti Meša."

Ne dopire mi do svijesti.

Koji Meša? Mislim, neko iz Stjepan Polja, neko koga poznajem...

Enes šuti. Pitam, koji Meša, Senahide? On mi kaže, "Tvoj Meša". Vidim u Enesa, suza u oku.

Postade mi jasno...

Imao sam u životu teških trenutaka, ličnih i porodičnih tragedija, ali taj momenat tada, to što sam osjetio... Taj bol, šok, tegoba... To se riječima ne može izraziti. Bio sam potpuno izgubljen. Sjećam se samo, neko mi je dodao zapaljenu cigaretu...

Sedam narednih dana osim kafe i cigareta nisam ništa ni jeo ni pio. Bol zbog gubitka ratnih drugova, bol zbog gubitka najboljeg prijatelja, svijest ne može prihvatiti da ih više nema...

I danas, trideset godina poslije, teško je toga se prisjećati, a kamo li o tome pričati.

Mešino tijelo izvukli su drugog dana rahmetli Osman Mehić Tucko iz Malešića i njegov saborac Hodža. Dženaza je obavljena u Sokolu, u srijedu 27. maja. Pištolj koji je Meša nosio uza se predali su meni. Taj pištolj su mi kasnije otieli pripadnici HVO-a u Kreševu, kad sam kao pripadnik vojne policije pratio jedan naš konvoj. (Opljačkali su nas tada, umalo nas nisu i pobili... Ali to je za neku drugu priču.)

Tijela naših ostalih šehida, poginulih 25. maja, dobili smo putem razmjene – živi za mrtve. Bio sam gore, na Zečevom gaju, kad su dovezli tijela, kad smo ih prepoznavali...

Tog tragičnog dana ostali smo bez deseterice naših boraca. Ostali smo bez Vede, Zučija, Pibeta, suboraca iz moje jedinice. Ostali smo bez Bajbage. Ostali smo bez Mehmeda Ahmedbegovića Meše, koji je položio život za Bosnu i Hercegovinu u 28. godini života.

Bol za stradalim prijateljima nije mogla utihnuti. Možda i teže od gubitaka, padale su nam kojejkakve priče koje su se po čaršiji ispredale i širile. Mi koji smo to sve doži-

vjeli i preživjeli znamo i ko nas je poslao u Stjepan Polje, i kakav nam je zadatak dao... Još su živi ljudi koji mogu posvjedočiti ko je i tog 25. maja naredio Pibetu i našima da krenu prema neprijateljskim položajima, a i one Mešine riječi nakon boravka u komandi barem meni nešto govore. Nikada nismo ni pokušavali postaviti pitanje odgovornosti, u tim prvim danima svega je bilo. A mi smo svoje živote ionako "halali za Bosnu", kako to jedan naš drug svojevremeno zapisa.

Na kraju, ostaje jedna neosporna istina.

Naša desetorica šehida, i Mehmed Ahmedbegović među njima, tog dana, 25. maja 1992. godine, suprostavljajući se zlu koje je krenulo na naš narod i našu zemlju, položili su svoje živote za Bosnu i Hercegovinu i naš opstanak ovdje. Sve drugo je manje bitno.

O Mehmedu Ahmedbegoviću na kraju mogu samo reći jedno: u svom životu nisam sreo plemenitiju osobu i predanijeg vjernika, onog najiskrenijeg – čovjeka koji je u pravom smislu riječi živio islam. Iskazivao je to svakim svojim postupkom, cijeli svoj život. Iskazao je to i u otporu zlu koje je na nas krenulo, svjesno zalažući i svoj imetak, i svoj život na kraju. Mehmed Ahmedbegović Meša istinski je šehid, ali i puno više od toga. Ja, koji sam ga znao skoro cijeli njegov život, mogu odgovorno reći – da danas postoje Božiji poslanici, Meša bi, po svojim djelima i svom ukupnom životu, sigurno bio u njihovom društvu. Možda sam subjektivan, ali bio je zaista gromada od čovjeka.

Bila ga je čast poznavati, a još veća biti njegov prijatelj i uz njega se boriti.

Neka mu Uzvišeni Allah podari dženetske ljepote, a svima nama ljude poput rahmetli Meše Ahmedbegovića učini uzorima u ovom zemaljskom životu.

SUMMARY

MY REMEMBRANCE OF MEHMED AHMEDBEGOVIĆ

As a direct participant of these events, and one of the best friends of the late Mehmed Ahmedbegović, commander of the Maneuver Squad of the Patriotic League in Gračanica, the author presented a warm story in this article, featuring many details; many of which were not very well known until now. He paid special attention to the first days of the gathe-

ring and organization of the unit, its departure to Zvornik with the task of defending the last Bosniak holdouts in Kula Grad, in early April 1992. He was killed in action on May 25th, 1992, leading his soldiers in an attempt to occupy a well-fortified Serb position of Zečev gaj, near Lendići, a position that threatened Gračanica on a daily basis, as well as the villages of Malešići and Stjepan Polje, which were cut off from Gračanica during these actions. This narration is a significant contribution to shedding light on these decisive events for Gračanica in the 1992-1995 war for Bosnia and Herzegovina.
